СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 158. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 10. липня, 1925. VOL. XXXIII. No. 158. Jersey City, N. J., Friday, July 10. 1925. THREE CENTS

Малий засіб добутого угля в Злучених Державах.

ВАШИНГТОН, Д. К., 8. липня. — Дня 1-го червня с. р. засоби добутого мягкого угля (бітумінового) у складах в Злучених Державах виносили 38,000,000 тон. Торік в томусамому часі засоби мягкого угля виносили 51,000,000 тон. Се значить, що засіб тепер значно змалів.

Обчисляють, що сей засіб може вистарчити всього на один місяць.

Засоби добутого твердого угля (антрациту) трохи більші, але і сі не вистарчили-б надовго; найбільше, кажуть, на два місяці.

Тому у випадку страйку в промислі мягкого або твердого угля, або в обох нараз, кріза прийшла би скоро.

ЩЕ СПЕКА.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 8. липня. — Сьогодня вже третій день тяжка спека в Америці.

Рано був тут малий дощ і дрібку постуденіло, але скоро тепло піднялось і температура доходила до 80 степенів.

Се тепло люди могли-б ще легко перебути, але одночасно парність (гюмидиті) була далеко більша і часами доходила навіть до 88 степенів. Через те воздух був вельми тяжкий і дався добре в знатте навіть найбільше видержимим людям.

Богато людий нині занедужало в Ню Йорку наслідком спеки.

Під вечір трохи похолодніло, але на завтра знову заповідають дальшу спеку.

У Вашингтоні було 98 степенів тепла, в Бостоні 96, в Портленд, Мейн, 84, в Сен Френциско 64. У Флориді було меньше ніж в Ню Йорку і в сусідних стейтах.

40 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ НЕДОБОРУ ПОЧТИ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 8. липня. — Міністер почт (повстмастер дженерал) Ню подав сьогодня звідомлення про діла америнканської почти в минулому фіскальному (скарбовому) році (від 1-го липня 1924, до 30-го червня, 1925).

Він каже, що в тому році американська почта мала $14,-428,138 недобору, а в новому році матиме $40,000,000 недобору. Причиною сього головно підвишка платень почтової служби.

Міністер Ню додав, що почтовий бизнес зростає в краю, а особливо великі промислові міста виказують значний зріст.

ГАЙЛЕН КАНДИДУЄ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 8. липня. — Посадник города Ню Йорку заявив, що буде кандидувати втрете сеї осени на мейора Ню Йорку.

Він каже, буде кандидувати яко демократ без огляду на те, чи нюйорська демократична організація Теммені Сосаєті його підіпре, чи ні, і чи видвигне свого кандидата, чи ні.

Гайлена підпирає лише Герст, властитель і видавець многих нібито-радикальних ґазет в Америці, а з того трох дневників в Ню Йорку.

СМЕРТЬ МОЛОДОЇ МІЛІОНЕРКИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 8. липня. — В тутешньому готелі Риц-Карлтон при 47-ій улиці стався сьогодня небувалий випадок.

З кімнати готелю на 7-ому поверсі випала баронеса Цур Мілен і убилась на місці.

Покійна була жінкою богатого голяндського власника плянтацій кави на острові Джаві (на Індійському океані). Вона була дочкою американського бизнесмена Карутерса із Сан Антоніо, Тексас, і туди приїздила на відвідини. Сьогодня мала відїхати пароплавом Беренгарія до Европи і перед відїздом уладила в готелі прощанне, на якому були її приятельки і знакомі. Підчас забави була і пиятика. Попівночі вона зблизилась до вітвореного вікна і нагло випала та убилась на місци. Покійна мала 26 літ.

Поліція зачала доходження, серед яких обставин приключилась та трагічна смерть молодої міліонерки.

ЧОМУ ЖЕНЩИНАМ НЕ ВЕДЕТЬСЯ В БИЗНЕСІ?

ВАКО, Тексас, 8. липня. — Тут відбувається річна стейтова конвенція Федерації Бизнесових і Професійних Женських Клюбів.

На конвенції промовляла сьогодня панна Флоренс Сендс із Даллас, Тексас. Вона говорила про те, чому женщини не мають успіху в бизнесі і подала на се отсих 9 причин: 1. — руж (червоне смаровило на лице); 2. — недостача довіря до других женщин; 3. — недостача серіозного трактовання справ; 4. — недостача дальшого погляду; 5. — недостача почину до діла; 6. — недостача звязків; 7. — недостача терпимости; 8. — недостача співділання; 9. — недостача контролі себе самої.

Вона додала, що женщини в бизнесі і професіях (заводах) повинні більше вважати на свій зверхній вигляд та здоровле.

УБИВ ШВАГРА КВАСОМ.

БОФФАЛО, Н. Й., 7. липня. — Сьогодня посварився тут Самуїл Векслер зі своїм шваґром Германом Лунском і підчас суперечки сипнув йому в очі розчином сіркового квасу.

Наслідком великих ран Лункс помер, а Векслера увязнено.

СУД НАД НАУКОЮ.

ДЕЙТОН, Теннесі, 7. липня. — Дня 10-го с. м. зачнеться в тутешньому суді розправа проти вчителя Джана Т. Скопса за нарушенне стейтового закона, який забороняє в публичних школах вчити про повстанне світа через розвиток (еволюцію).

Оборонці сього закона кажуть, що теорія про еволюцію противиться релиґії і тому його ухвалили стейтові законо- [illegible]

Українські Громадяни!

Чи Ваша громада не повинна причинитися своєю жертвою до ратовання українського народу від голодової смерти?

Чи хвиля страшної руїни на українських землях не зеднає нас знову в одну могучу сімю і чи ми, українська заморська іміграція, не відповімо гідно на ляцький терор і насильство?

Кличемо ще раз:

ДО ПРАЦІ! СПІШІТЬ НА НАРОДНІ ВІЧА ТА СВОЄЮ ЖЕРТВОЮ ПОМОЖІТЬ КРАЄВИ!

По інформації пишіть до:

ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАКАЗНИЙ БУРМІСТР І ЙОГО ГОСПОДАРКА.

Недавно програла тернопільська міська громада великий судовий процес завдяки недбальству т. зв. „жондовеґо комісажа" д-ра Ленкевіча. Цей зразковий бурмістр, діставши своєчасно візвання на розправу, не тільки не явився на неї сам, але не передав того візвання і міському синдикатові. Наслідком такого совісного трактування своїх обовязків д-ра Ленкевіча громада Тернопіль мусітиме заплатити одному заграничному (віденському) банкові 60 тисяч амер. долярів титулом претенсій того банку до міста. Засуд запав заочно. Тепер п. комісар Ленкевіч робить заходи, щоби розправу поновити. Громадяне Тернополя внесли в цій справі меморіял до ради міністрів і міністерства внутрішних справ. Вони домагаються усунення Ленкевіча, який до того часу є ще деректором ґімназії та головою кільканайцятьох архипатріотичних „стоважишень." Зовсім зрозуміло, що такий великий патріот не може сповняти совісно ні одного зі своїх так ріжнородних і так численних обовязків. Польська преса інформує, що справою занялося міністерство та слідчі орґани поліції. Ленкевіча мають усунути за надто патріотичну господарку та іменувати такого бурмістра, який занявся би виключно справами міста.

ДОМАГАЮТЬСЯ СИЛЬНОЇ ІМІГРАЦІЇ.

Осібний парляментарний комітет для желізьодорожних канадійських справ виготовив свій звіт і предложив його парляментови. В тім звіті домагаються, щоб доміняльний уряд і парламент започаткував політику сильної іміґрації до Канади, бо від сего залежить будучність цілої Канади.

ЛЯХИ СУДЯТЬ!

Вислід процесу в справі Української Національної Повстанчої орґанізації перед окружним судом в Рівнім такий: 10-тьох обвинувачених засуджено на 8 літ тяжкої тюрми, 31 на 4 роки тяжкої тюрми з позбавленням прав, а 25 увільнено. Після відчитання вироку засуджені на знак протесту відспівали національний гимн.

ЩЕ ОДНА ЦЕРКВА НА УКРАЇНІ.

„Більшовик" з 17. травня ц. р. приніс дослівно таку відомість: „Цими днями відбувся в Києві ґуберський зїзд Українського Церковного Братства „Діяльна Христова Церква" (ДХЦ), що обєднує значну частину українських парафій. Зїзд надіслав радянському урядові привітання, в якому зазначив, що вважає робітничо-селянську владу за дійсну народню владу і їй, не за страх, а за совість, мусить коритися кожний віруючий християнин. Зїзд вітає переведене радянською владою відокремлення церкви від держави; як висловився Зїзд, то соціяльна політика Радвлади цілком відповідає дійсному духови евангелії."

ГОЛОД І АДМІНІСТРАЦІЯ.

Бобрецький староста Шнітцель видав до голодуючого населення свого повіту розпорядок, силою якого кожний селянин мусить мати на свому обійстю бляшану табличку з польським написом прізвища та імени власника і другу таблицю з числом дому. Всі ті бляшані шільди мусять бути зроблені в одного — видно урядового — бляхара Жида та на один зразок. По селах пухнуть з голоду старі та діти, а староста накладає податки на кошт бляхара в сумі 2.50 зол. від таблички. Таблиці зроблені самими селянами поліція уневажнює і накладає на них кари та примушує купувати нові у Жида бляхара. Добра кара на голод!

ПОЇЗДИ В БУДУЧЧИНІ.

Нюйорський знавець по справам електрики і радіо Ален каже, що незадовго можна буде при помочи радія руководити електричним поїздом без помочи інжиніра, а навіть кондукторів. Він каже, що при комбінації автоматичної контролі і при помочи контролі радіо можна буде гнати поїзди без інжініра і без кондукторів. З одної централі можна буде руководити поїздом, можна буде його в міру потреби приспішувати, звільняти в бігу і задержувати. Все те можна буде виконати автоматично. На стаціях можна буде відчиняти двері для пасажирів. Всею роботою буде руководити один чоловік з централі. При помочи відповідних автоматичних апаратів той чоловік буде мати докладні вісти, про всі позиції поїздів. [illegible]

НОВА ШПІОНСЬКА АФЕРА У ВАРШАВІ.

Поліція арештувала російську еміґрантку Стефанію Івановну Балашову, при якій найшла дуже багато обтяжуючого шпіонського матеріялу, що походив із польського генерального штабу і деяких польських міністерств. Документи не були навіть скопіовані а оригінальні, та були заховані в шкіряну торбу і під убранням Балашової. Далі виявилося, що арештована була членом великої шпіонської орґанізації, на чолі котрої стояв теж російський еміґрант Іван Петрович Зубов. Він сам ніколи не відбирав від агентів документів а робила це все Балашова. При ній найдено також багато чужої валюти. Організація працювала на користь двох сусідних держав і хоч польська преса їх не називає, то додуматись легко, що це Німеччина та СРСР. Зубова ще не арештовано, бо він заховався. Слідство теж не покінчено.

ЩЕ 1918 РІК!

У Львові покінчилася 6. с. м. судова розправа проти б. українських жовнірів: М. Юзькова, І. Скальського, М. Винара й І. Сойки, обвинувачених о нарушення публичного спокою, поповнене „небезпечними погрозами". Сей „злочин" мав місце ще в часах польсько-української війни в грудні 1918 року. Трьом першим присудив польський суд по 3 роки тяжкої тюрми, останнього звільнив.

НЕ ВДАЛАСЯ ШТУКА.

Властитель готелю Рома в Едмонтоні, (Канада), Еліто Енні, дістав на днях листа від якогось незнакомого чоловіка, в якім його взиваеться, щоби він зложив в певнім місци квоту $100, під загрозою, що він згине, коли не виконає домагання. Енні з переляку побіг на поліцію і дав їй про все знати. Поліція порадила йому відповісти незвісному вимагателеви гроший на подану ним адресу „дженерал деливери", що він може прийти і гроші дістане. На місце сходин назначили готель Рома. По полудни дня 8. червня дійсно зголосився незнакомий по гроші, однак Енні наробив крику, а незвісний драбуга почав втікати. За ним на здогін пустилося двох детективів, які по довшій біганині на березі ріки його зловили. В кишені в него найшли [illegible]

300 міліонів на війну.

ПАРИЖ, 8. липня. — Премієр Пенлеве зажадав від парляменту 300 міліонів на війну проти Ріфів в Мароку (в Африці).

ХОЧЕ ВІЙНИ ҐАЗАМИ.

ПАРИЖ, 8. липня. — Провідник французьких роялістів (монархістів) Шарль Мора пише в ґазеті Ль Аксіон Франсе, що Франція повинна вжити отруйних ґазів у війні проти Ріфів в Мароку.

Якби Французи стали кидати бомби з отруйними ґазами — каже він — на села Ріфів, то Абд-ел-Крім покинув би війну до кількох тижнів.

ЧЕМБЕРЛИН ПРО АВСТРІЮ.

ВІДЕНЬ, 8. липня. — Тутешня ґазета Ное Фрає Прессе подає розмову з англійським міністром закордонних справ Чемберлином про Австрію. Він признав, що Австрія за останні роки зробила великий поступ у відбудові, та запевнив, що аліянти вірють в її будучність, а найліпший доказ сього, що їх Ліґа Народів згодилась на електрифікацію австрійських зелізниць.

ВІЙНА ПІД МОНАСТИРЕМ НА СЛОВАЧЧИНІ.

ВІДЕНЬ, 8. липня. — Чесько-словацька влада вислала слідчу комісію до монастиря Францісканів у Кошицях на Словаччині, яка мала провірити, чи се правда, що один монах назвав президента Масарика еретиком.

Та її не пущено до середини, а коли прийшли жандарми, щоб силою дістатись до середини, словацькі селяни окружили монастир і боронили його вилами і камінням. Така облога тривала три дні і три ночі.

Четвертого дня призвано на поміч поліцію, яка наперед стрілила у воздух, а коли завзяті селяни не вступались, дала острі стріли і насилу вдерлася з жандармами до монастиря.

Від куль померло кількох селян на місці, а кількадесять було ранених.

Відтак жандарми увязнили ще 20 селян і комісія перевела слідство в монастирі.

ФІНАНСОВА КРІЗА В БЕЛЬҐІЇ.

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельґії, 8. липня. — Бельґійський міністер скарбу Алберт Жансен сказав нині в сенаті, що бельґійські франки упали в останніх двох місяцях з трох причин, а саме з недостачі довіря закордоном підчас останніх кабінетних кріз в Бельґії, ізза крізи у Франції, і з причини натиску Америки у справі сплати военного довгу.

Він завважив, що Бельґійці вірють, що Америка не буде занадто натискати на Бельґію, яка щойно зачинає видихуватися з военної руїни.

СПРАВА „ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ" ГРАНИЦЬ.

БЕРЛІН, 8. липня. — Сьогодня був у президента Німеччини Гінденбурґа англійський амбасадор і старався вплинути на нього, аби порадив німецькому кабінетови, щоби не покидав пляну на „забезпечення" француско-німецької границі, а тоді Анґлія дасть почин до скликання міжнародньої конференції для „забезпечення" границь.

ОБЕЗЦІНЕНІ БОНДИ.

БЕРЛІН, 8. липня. — Недавно німецьке правительство обіцяло, що признає всім німецьким державним бондам 5% вартости. Тепер же оцінкова комісія парляменту (райхстаґу) заявилась, щоби признано лиш 2½% вартости сих бондів.

Проти сього виступили німецькі фінансісти, а тутешня біржа й у Франкфурті замкнули свої двері на 24 години для протесту.

ПРЕСТОЛОНАСЛІДНИК В УНІФОРМІ.

ПОТСДАМ, Німеччина, 8. липня. — Сьогодня підчас тутешньої військової паради явився тут бувший німецький престолонаслідник Фридрих Вільгельм з найстаршим сином у військових уніформах.

Се вперве по повороті він скинув цивільний одяг.

Підчас паради не було теж републиканських прапорів.

Публика звернула увагу на сі два моменти яко маніфестацію за поворотом монархії в Німеччині.

НАДІЇ КАЙЗЕРА.

УТРЕХТ, Голяндія, 8. липня. — В гостях у бувшого німецького цісаря був бувший саксонський король Фридрих Авґуст через три дні.

На вечері в його честь кайзер сказав, що желає йому скоро вернутись на престол Саксонії, а він відповів, що желає кайзерови знову станути на чолі німецької імперії.

БОЛЬШЕВИКИ ЗАСУДЖЕНІ НА СМЕРТЬ.

МОСКВА, 7. липня. — Тутешній верховний советський суд засудив на кару смерти трох німецьких студентів за змову на життє Троцького і других визначних комісарів.

Засуджені др. Карль Кіндерман і Теодор Вольшт се горожани німецькі, а третій Макс фон Дітмар горожанин естонський.

Батьки Кіндермана і Вольшта звернулись до советської влади через тутешнього німецького амбасадора графа Брокдорфа-Ранцава з прошеннем, щоб засуджених помилувано. Німецьке правительство також заінтересувалось сею справою і зажадало від свого амбасадора, щоби прислав йому стенографічний звіт з розправи.

Фон Дітмар відказався просити советську владу о помилуванне.

ГРОМИ.

ЛОНДОН, 7. липня. — Метерольоґи обчисляють, що кождого року в атмосфері земської кулі є [illegible] бур, себто [illegible]

НІМЕЦЬКА ПРЕСА ПРО БОЛЬШЕВИЦЬКО-ПОЛЬСЬКЕ ПОРОЗУМІННЯ

Ми писали вже декілька разів про найновішу польську орієнтацію большевицької закордонної політики. Тут подаємо виїмки зі статті одного з найповажніщих щоденників „Фоссіше Цайтунг", яка вказує на подібні польські заходи, щоб дійти до угоди з большевиками, та пояснює причини цеї БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ПОЛЬЩІ. Тому, що за цю большевицько-польську приязнь прийдеться на кожний спосіб заплатити українському народові, розшматованому між обидвома окупантами, зміст цеї статті заслуговує з нашого боку на пильну увагу.

Большевиків примушує шукати згоди з панською Польщею страх перед одноцільним протибольшевицьким фронтом під проводом Англії і Америки, Поляків знов жене в обійми большевиків СТРАХ ПЕРЕД — НІМЕЧЧИНОЮ. Німецька пропозиція забезпечення ненарушимости теперішніх границь над Райном, — пише „Фоссіше Цайтунг" з дня 17. червня у статті п. з. „Польща на дорозі до Росії" — викликала в Польщі велике занепокоєння. Польща боїться, що, коли Франція порозуміється з Німеччиною, тоді для неї стратить значіння польський союзник і вона не буде боронити його перед Німеччиною. Чим більше буде безпечна Франція, говорять Поляки, тим меньше безпечне буде існування Польщі; Тому, як тільки появився німецький проєкт т. зв. ґаранційного пакту, Польща всіми силами старалася переконати Англію, що неминучим наслідком німецького проєкту мусить бути наперед воєнний конфлікт на сході, а далі нова світова війна. Далі Польща старалася переконати Францію, що її далеко більше забезпечує союз з Польщею, як всі умови з Німеччиною.

Тимчасом, не зважаючи на крик Польщі, переговори між Німеччиною і Францією поступають наперед і можливість заключення ґаранційного пакту щодо французько-німецького кордону стає все більша. Це примушує польських політиків шукати за НОВОЮ ЗАБЕЗПЕКОЮ для Польщі ПЕРЕД НІМЕЧЧИНОЮ. „Для Польщі настає справді момент, — пише дословно „Фоссіше Цайтунг", — коли французький союз не дає їй вже тої забезпеки, що в попередніх роках, коли для Польщі повстає наново питання, на кого їй „орієнтуватися". Цим разом про нову орієнтацію буде в Польщі меньше суперечок, як підчас війни, бо БІЛЬШІСТЬ ОРІЄНТУЄТЬСЯ — НА РОСІЮ.

„Зайво булоб пояснювати ще раз, — пише „Ф. Ц." далі, — чому в близьких часах для Польщі неможлива „західна орієнтація", тобто порозуміння з Німеччиною. Задля цього ТРЕБА БУЛО-Б ТЕПЕРІШНЮ ПОЛЬЩУ ПОСТАВИТИ НА ГОЛОВУ: Треба було-б, щоб в ній не було вшехполяків, ані теорії, що Польща є „національною державою". Мусіла-б бути у Поляків добра воля признати, що з 27 мілюнів польських громадян десять мілюнів не є Поляками. Про те все НЕ МОЖЕ БУТИ ТЕПЕР МОВИ. Тому власне Польща шукає тепер доріг, що ведуть до Росії. Вона піде тою дорогою, як тільки Франція підпише ґарантійний пакт. На дальшу мету Польща виходить при тому з заложення, що Англія тому піддержує Німеччину, щоби привязати її до заходу і перешкодити німецько-російському порозумінню, яке скріпило би Росію. Отже, Польща, яка не вірить в можливість тріввкого порозуміння між Францією і Німеччиною, хоче виступити як посередник і довести до комбінації: Франція-Росія-Польща, проти якої з другого боку буде стояти Англія і Німеччина."

Ще важніщі для Польщі БЕЗПОСЕРЕДНІ КОРИСТИ з угоди з Росією. Вони прості і льогічні. „ФРАНЦУСЬКА ПОМІЧ, — висловлюється про них Ф. Ц., — СТАЄ НЕПЕВНА, НІМЕЦЬКА НЕБЕЗПЕКА ЛИШАЄСЯ. Отже треба зближитися до Росії і можливо як найскорше заключити з нею союз. При тім Польща рахує на те, що через підписання ґарантійного пакту і вступлення Німеччини до Ліги Націй відносини між Росією і Німеччиною стануть холоднішими і що Росія буде мати сильний інтерес в тім, щоб вдержати Польщу на боці від так званого „протибольшевицького фронту" Англії. Остання ПРОМОВА ЧІЧЕРІНА звернула на себе в Польщі надзвичайну увагу, Поляки бачуть у ній заохоту для себе. Одна з провідних вшехпольських ґазет, „Слово Польске", пише, що слова Чічеріна про конечність мирних і приязних відносин з Польщею це не дипльоматичні чемности, а ВИСЛІВ ДІЙСНОГО СТРЕМЛІННЯ РОСІЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ. Ця сама ґазета пише далі, що в справі польсько-російських відносин є в Польщі одна думка від крайної правиці аж до соціялістів: найбільша чуйність і оборонний фронт супроти Німеччини і як найліпші сусідські відносини, а в будучині союз з — Росією.

„Важне те, — читаємо у згаданій статті далі, — що всі ці міркування і пляни це вже не сама теорія і голословні бажання. Вшехпольська програма порозуміння і пізнішого союза з Росією це сьогодня ЗАГАЛЬНИЙ ПОГЛЯД ВСІХ ПОЛЬСЬКИХ ПАРТІЙ аж до соціялістів, а група ворогів Росії, тобто табор Пілсудського, стала досить мала і без впливу. Справа ґарантійного пакту примушує Польщу приспішити темпо шукання можливостий порозуміння з Росією, щоб оминути небезпечне ізольовання (відокремлення)."

В звязку з тим стаття звертає увагу при кінці на дуже цікаву подію, яка вказує на те, що большевицько-польське порозуміння ВХОДИТЬ В СТАДІЮ ПРАКТИЧНОГО ПЕРЕВЕДЕННЯ. Большевицький посол у Варшаві відїхав недавно до Москви, щоб рушити з місця польсько-большевицькі ТОРГОВЕЛЬНІ ПЕРЕГОВОРИ, які почалися були ще перед кількома роками, але давно застрягли на мертвій точці. Перед відїздом посол мав докладні конференції з польським урядом і провідними польськими політиками.

ПАМЯТИ ГЕРОЇВ.

(З перемиського „Укр. Голосу").

„Ой по тих могилах, у гору високих,
По тих гробовищах, у землю глибоких,
Лежить мого роду без ліку,
По тих степах, по горах Дніпрових,
По балищах і лугах Низових,
Живе його слава од віку до віку.
Ой встань, славо,
Устань рано.
Вийди, славо,
Із туману...
Ти безрідному — родина,
Одинокому — дружина,
Товариство — на Вкраїні,
Одрадонька — на чужині.

П. Куліш: „Народня слава".

Врочисте святковання памяти рідних Героїв та їх лицарських змагань за волю і державність народа — се в нас, Українців, не такий-то давний звичай. Ми привикли досі святкувати передівсім память наших славних поетів, письменників, та деяких громадських діячів. А про тих лицарів Рідної Землі в нас, що зі зброєю в руці боролися колись у кривавих боях за честь і волю України, згадували ми протягом довгих-довгих десятиліть оттак принагідно, коли перечитали щось про них у книжках, або почули про їх діла одну з наших історичних пісень. Поневолені цілі сотки літ чужинецькими царями та цісарями, ми навіть не сміли надто богато говорити про визвольні подвиги в нашім минулім. Чужинецькі-ж володарі та й пани вчили нас шанувати і святкувати не память наших Героїв, а всякого роду байдужних нам Рудольфів та Фердинандів, Францов та Йосифів. Переладували оповіданнями про їх нібито надзвичайну доброту, ласкавість та вдалість усі можливі шкільні підручники та й виховували собі так нас на вірнопреданих, мало свідомих себе „підданих". Але не тільки те. Чужинецькі володарі, їх прилизні та прислужники намагалися на нашій землі вчити нас не тільки забувати про своє і шанувати память чужинецьких грабіжників, але і пробували кидати тінь на наше славне минуле. Вони залюбки називали наших рідних Героїв дикими бандами ворохобників та бунтарів і намагалися осмішувати їх перед усім культурним світом (Г. Сенкевіч). Тимто вже Шевченко намагався при кождій нагоді брати Героїв нашого минулого в оборону перед глумливими закидами ворогів, прославляв їх діла і повний смутку згадував про те, що їх преславної памяти не зберігається в нас як слід.

... Де їх могили? Де лежить
Останок славного Богдана?
Де Остряниціна стоїть
Хоч-би убогая могила?
Де Наливайкова? Нема!...
(„Гайдамаки" V.).

Але по Шевченкови не багато було у нас таких поетів, що віщим своїм словом змоглиб розбудити в найширших кругах народу любов і пошану до рідного минулого і її лицарських Героїв. Наші новіші і найновіші поети — особливо передвоєнної доби в Галичині — навпаки: вони у своїх творах здебільшого тужили й сумували ізза химерних злиднів власного життя, і дуже мало було між ними таких, що вміли-б так заспівати та розказати про Героїв України, як Панько Куліш або Іван Франко („Захар Беркут"), а з найновіших Василь Пачовський („Роман Великий").

За те красше і глибше, ніж усі наші найновіші поети та письменники навчив нас шанувати та святкувати память рідних Героїв — саме життє, тобто наша остання визвольна боротьба в буровіях світової війни.

Так — аж геройська смерть за Україну наших власних батьків, братів і синів, воєнні могили яких ми сьогодня, в день Зелених Свят — як уже від ряду літ — прибираємо і вінчає- [illegible] явила нам ще раз усю вагу, красу й велич лицарської боротьби за волю і державність народа. І наче кличе до нас нині, як торік і як кликати-ме і з кождими Зеленими Святами в будучности:

Зберігайте і святкуйте память подвигів Рідних Героїв! Не забувайте ніколи про могили тих, що зі зброєю в руці погинули за Україну, про долю тих, що лишилися між нами слабими немічниками! З ними почитайте і найдавніших Героїв нашого минулого!

Бо нема в нас, на нашій Рідній Землі, певно ні одної закутини, ні одного простору, ні одного вольного поля, де не було-б тих дорогих нашому серцю могил і воєнних жертв, що про них свій спів наш знаменитий поет:

„Ой по тих могилах, у гору високих,
По тих гробовищах, у землю глибоких,
Лежить мого роду без ліку...

Але чи всі вони гідно збережені та доглядані? Не забуваймо, що коли сьогодня в культурних народів гарним поведенням звичаєм найвисші представники нації складають вінок на могилі „невідомого жовніра", то се там таке величаве свято, що не богато иньших може рівнатися з ним. А щож говорити, коли йде про могили відомих нам борців? Та до того треба конче, щоб ми не вдоволилися тільки киненням принагідного цвіття на принагідно подибану могилу, а заходилися тут ладом гаразд обміркованої, значить — зорганізованої роботи. Вказано є передовсім, щоб в кождім селі, в кождій нашій громаді виготовлено показчик тих Українців, що впали в світовій війні та в боротьбі за волю України. Такий спис їх імен повинен прикрашувати передовсім місцеву могилу, присвячену їх памяти, при чім не треба мабуть і зазначувати, що видвигнення такої пропамятної могили — се найважнійший національний обовязок кождої української громади, мешканці якої упали за волю і державність народа. Одначе попри пропамятну таблицю на могилі треба, щоб спис упавших Героїв з даної громади находився теж в церкві і в читальні, виготовлений очевидно не якбудь, як кажеться від напасти, а вміло й гарно, по змозі рукою артиста-маляра. Так принаймеше водиться по всіх сільських і маломістечкових громадах в культурній Европі, щоб згадати тільки теперішню Австрію.

При тім розуміється само собою, що гідно подбати про те все зможе тільки окремий комітет, вибраний з найбільш тямучих громадян даної місцевости.

Але попри упавших Героїв та їх могили годиться нам памятати теж про тих, що мов ті зранені орли лишилися немічними жертвами при життю — про наших інвалідів і немічників. Правда, — саме сьогодня, в часі небувалої голодової катастрофи, яка навістила наші села, не так то легко воно подбати хоч про сяку-таку матеріяльну допомогу в користь наших немічників та сиріт по тих, що впали. Та я все таки думаю, що при добрій волі, значить при відповіднім і доцільнім зорганізованню цілої акції з метою зберігати та шанувати все те, що тісно вяжеться з нашими геройськими змаганнями за державність народа, може знайшлисьб способи сповнити і в сім напрямі гідне наше завдання, а властиво наш національний обовязок.

Бо довг народа проти тих, що боролися зі зброєю в руці за його визволення і жертвували себе за нарід всецілo і совершенно, такий великий, такий безконечний, що не в силі [illegible]

В кого з нас не ворухнеться найглибша душа, коли у світлих сяєвах радісного, маєвого сонця побачить їх самотні, німі могили? Коли подумає про безліч тих їх буйних, молодечих голов, якими вони в найкрасщій весні свойого життя лягли в горесну темряву могил на віки? Як кажеться в тій сумовитій стрілецькій пісні:

Засумуй трембіто
Та по всему світу,
Що зівяло Галичанам
Сорок тисяч цвіту.

Засумуй трембіто
Та на всі Карпати,
Щоб не ждали сина з войни
Ні отець, ні мати.

Засумуй трембіто
Та на всє Поділля,
Щоб не ждала дівчинонька
Хлопця на весілля.

Засумуй трембіто,
Що галицька сила
Та від Збруча по Славуту
Трупом застелила.*)

Здається нам иноді, що з туги глибокої, з жалю великого зілля-трави хилилися, проміння сонця хмарилося і брат вітер смутком без краю зітхав на тих кривавою славою укритих боєвищах, де ті наші незабутні Герої у смертельний, лицарський танець ішли, аби нашу славну Україну перемогою над ворогом розвеселити та добути народови волі. Та хоч і погинули Вони, не визволивши Матери України, розпнятої на хресті чужинецької неволі, то проте Слава Їх, як співає Тарас Шевченко — не поляже, а викохає і виплекає в нас нове покоління буйних, смілих голов, лицарів божих, Героїв народу преславних. І підуть Вони незабаром в останній, великий бій і по довгих-довгих столітях неволі — може добудуть перемоги. Але те нове покоління Героїв виховається в нас щойно тоді, коли цілий нарід подбає про те, аби воно виховалося. Коли вся робота, всі заходи, всі труди нашого громадянства звернені будуть в нас **проти нашого ворога в найширшім значінню сього слова.** Значить — не тільки проти зверхнього, але і проти того внутрішнього ворога, в нас самих, між нами, в лоні нашої спільности, який уже стільки сил наших розжер, стільки наших замислів знівечив! Так надихані і овіяні Духом наших Героїв борімося проти всякого рабства в нас і проти всякого нерозуму та всякого безпросвітного отуплення.

Будьмо гідними тіней наших Героїв!

Ставаймо до життєвого боєвого фронту таксамо одною, безумовно обєднаною лавою, як Вони. Не покладаймося в наших визвольних змаганнях на ніщо і на нікого, тільки на нашу всенародню, обєднану силу та йдім так на зустріч і найтяжшій долі, в найгрізнійшу боротьбу. А Духа наших Героїв призиваймо все і всюди і вірмо, що Їх душі, як божі шестокрилі херувими бережуть Святая Святих Народу. Як співає і велів нам колись наш великий поет:

„Молітесь, браття, молітесь!"
Кругом святого Ігирина
Сторожа стане з того світу,
Не дасть святого розпинать.
А ви Україну хоавйте:
Не дайте матері, не дайте
В руках у ката пропадать!..."
(„Гайдамаки" V.).

Др. Остап Грицай.

*) Слова і музика Романа Купчинського.

ВІЙНА В БУДУЧЧИНІ.

Німецький військовий знаток Ганс Ріттер каже, що в будучій війні більше буде вмирати женщин і дітий ніж уніформованих жовнірів. Наука про електрику зробить можливим се, що за фронтом ворога можна буде вигубити цілі повіти ворожого краю. При тім нападаюча сторона зовсім не буде наражена на ніяку небезпеку.

При помочи електричного світла можна буде запалювати ворожі предмети на далеку віддаль, нищити мотори і осліплювати очи ворожим військам. В борбі проти ворога можна примінити вже нині заразливі [illegible]

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДЕСЯТИЛІТТЯ УСТУПЛЕННЯ РОСІЙСЬКИХ ВІЙСК ЗІ ЛЬВОВА.

Діло з 21. м. м. пише:

Сьогодня 20. червня припадає десятиліття уступлення російських війск зі Львова. Біля 2. години з ранку вивезено з Казимирівських арештів зібраних ніччю заложників м. Львова і впущено їх в загальне русло відступаючих війск, що за костелом св. Анни зливалися в бурливу хвилясту повінь у вузькій Казимирівській вулиці. Львівські заложники, первісно числом 40 зложені з президії м. Львова, кількох радних і висших представників польської науки, Жидів купців і представників кагалу, та 10 Українців, окружені кордоном городових — на повозках і пішо прибули на Підзамче, де очікували їх звичайні товарні ваґони, з яких тільки що вивели коней. На 3-ий день дороги вранці прибули вони до Київа, де їх розміщено в польському (біля Лаври) і жидівському (на Подолі) арестному домові. — Маґістрацькі круги рішили пошанувати цей день вивезення заложників із Львова осібним обходом — богослуженням в Єзуїтському костелі і синаґозі, та після них зібранням в одній салі ратуша, про що повідомили своїх колишнього київського заложничого сидіння товаришів-Українців. Як зачуваємо, укр. заложники м. Львова продовжають заховувати свою внутрішню товариську спайку і офіціяльно ніякої участи в польсько-жидівському обходові десятиліття не візьмуть. Зате в найблинцому часі має появитися осібна багата ріжноманітним змістом особисто-суспільних споминів учасників сидіння на Дніпрових кручах і в далекій Сибірі, книга споминів, яку редаґує літературна коллеґія членів того сидіння. Матеріял до цеї книги можна ще присилати на руки директора Національного Музея д-ра Іляріона Свенціцького у Львові, вул. Мохнацького ч. 42. Осібні спомини будуть присвячені покійним: Костеви Паньківському і Іванови Левинському та їх поручникам Андрію Вяздову і Федору Матушевському, дуже інтересні будуть спомини з невсипучої діяльности директора Федака і невтомного обсерватора суспільного життя д-ра Коцюби; не менше цінного матеріялу до споминів подадуть причинки свящ. Щепанюка, радників Сосновського, Баньовського і Матієва, та хемика Бачинського.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ, ЩО

Імпорт товарів за місяць лютий виносить $334,000,000 в порівнанню з $346,000,000 за місяць січень і $332,000,000 за лютий перейшлого року. Експорт за лютий виносив $373,000,000 супроти $446,000,000 в попереднім місяцю і $365,000,000 за сей сам місяць минувшого року. Чи Ви знаєте, що Гелмерс мають в собі [illegible]

СВЯТО КОЛО ЛЬВОВА.

Діло пише:

В неділю, дня 14. червня 1925 р. відбулося при великій участи громадян свято посвячення хрестів на могилах погибших стрільців, в польсько-українській війні. Заходом громадян Клепарова поставлено на Клепарівськім кладовищі два дубові хрести з табличками. Таблички мають такі написи: „На вічну память сімом невідомим стрільцям, за волю України — громадяне Клепарова — 1918 р." В суботу дня 13. червня, в год. 4. над раном явився у громадянина Зена Осипа, непричасного навіть у підготовці того свята, бо в останній момент з переляку заховався в мишачу діру хоч був головою свята, командант клепарівського постерунку і віддав йому письмене поручення староства з наказом здіймити таблиці до год. 12. в полудне, тому що вони мають „тресьць подбужайонцом" під загрозою заборони на влаштування свята. Таблички знято! Разом з доманганням зняти таблички, прийшло зі староства підписане якоюсь „Ґрабовск-ою" „позволення" без урядової печатки на „чисто косьцельном урочистосьць". Цікаво знати, відколи на влаштування церковних відправ і походів з процесіями, потрібні дозволи „кресових невяст"? Перебіг свята, як було згори до передбачення, відбувся цілком спокійно та не зважаючи на те похід і перебіг свята відбулися під „сторожким оком" кількох умундурованих і не умундурованих поліційників. Хор відспівав кілька пісень а о. Каштанюк виголосив принагідну промову. Світських промов не було, бо староство заборонило.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ. Бр. св. Володимира, від. 65, повідомляє всіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що мітинґ, котрий мав відбутися в неділю, 12-го липня с. р., відложено на оден тиждень, себто на неділю 19-го липня, сейчас по Службі Божій. Причина відложення була ся, що всі члени беруть участь в пікніку, котрий устроює Парохія св. Володимира на день 12-го липня с. р. — Микола Бялецький, пр.; Теодор Федош, кас.; Василь Левчик, секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й. Бр. св. Ап. Петра і Павла, від. 39, повідомляє, що піврічний мітинґ відбудесь о 1-ій год. пopол., в неділю, дня 12. липня, в гали церковній, під ч. 106 S. Wilbur Ave. Відбудесь справозданне касове контрольної комісії за 6 місяців. — Гриць Гнатко, предс.; Ів. Фецич, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Стефана, від. 221, повідомляє, що піврічний мітинґ відбудесь о 1-ій год. попол., в неділю, дня 12. липня, в гали церковній при Оклей і Райс ул. Буде піврічне справозданне касове і другі важні справи до полагодження. Проситься всіх членів прибути. Неявившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник 1.00. — Михаіл Биряк, предс.; Гр. Чикало, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Тов. Запорожська Січ, від. 251, повідомляє, що піврічний мітинґ відбудесь о 1-ій год. попол. в неділю, дня 12. липня, в гали церковній, Вест 7-ма улиця. Проситься всіх членів прибути на сей мітинґ. Буде справозданне касове і инші важні справи. Неявившийся член зоплатить кари 50 ц., а урядник 1.00. — Василь Козур, предс.; Ник. Страп, секр.

ОБУРН, Н. Й. Тов. Зап. Січ, від. 283, повідомляє всіх своїх Січовиків місцевих і позамісцевих, що піврічні збори відбудуться 13. липня в понеділок, о 7.30 вечером, в гали церковній. На сих зборах будеться приннмати нових членів до Товариства без вступного, а до У. Н. Союза після статута. Порядок нарад: Відчитанне протоколу з попередних зборів; збірка місячних вкладок; справозданне за пів року; ухвали товариські. Довгуючі члени [illegible]

НА НАРОДНІЙ ДІМ В МИШКОВІ, ПОВІТ ЗАЛІЩИКИ.

(Поклик до односільчан в Злучених Державах і в Канаді).

Ми Українці із села Мишкова, повіт Заліщики, звертаємось до Вас, дорогі Браття і Сестри односільчани, котрі переживаєте на вільній землі в Америці і Канаді, о поміч на будову Народнього Дому. Як знаєте самі, у нас є читальня Просвіти, але то замала площа, бо хотять наші браття заложити в читальні Просвіти склеп та молочарську спілку, отож площі замало. В читальні є тілько чотири кімнати, а се замало на те все. Завдяки нашому героєви Січовому Стрільцеви Петрови Сохацькому, котрий заснував аматорський кружок, який відграв богато представлень не лише у рідним селі, а також по других селах, як Більче Золоте і Глубічок, Блищанка, Бредрівці і Добрівляни, Олексинці і Шершенівці. Не думайте, що Ваші браття в старім краю сплять цілком на тій святій землі. Вони вже збудились до боротьби, як наприміp боролись за школу і таки вибороли. Прийшло до села з „повяту", як Українці хотять рідної школи, то мусять внести до шкільної дирекції сорок декляpацій, але як на сорок українських декляpацій буде двайцять Поляків, то в школі наука буде мішана. Та наші браття не внесли сорок, але сімдесять пять, а польських лише було шість, то в „повяті" мало собі голови не зірвали так сіпали за волосе. Ми ще їм перебили в тій площі. Поляки хотіли купити її на школу, але ми борше поквапились і купили її на Народний Дім.

Тому тепер просимо Братів і Сестер в Америці і Канаді, що живуть на вільній землі, щоби не забули за той рідний нарід, котрий добивається будови своєї святині. Просимо всіх односільчан: Будьте ласкаві поспішити зі своїми хоть найменьшими датками на ту ціль, котра може звеличати наш український нарід і нашу святиню. До збірки ми мусимо уповажнити Петра Шашкевича, можна слати гроші на „мониордер" до P. Shashkewich, P. O. Bornepayne, Box 88, Ont., Canada. Він буде слати через Обеднанне. Можна також слати відразу до старого краю на адресу касіра: Петро Михайлюк, Мишків, п. Більче Золоте коло Борщева, Галичина, Европа.

Читальня Просвіти в Мишкові.

НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

(Допись львівського Діла з Варшави).

До Варшави прибув сими днями з Києва, яко репатріянт, був. офіцир денікінської армії, що біля 5-ти останніх літ прожив на Великій Україні — в містах і в селі. Поляк з походження, він майже не балакає по польськи, бо з дитинства користувався московською мовою. Українську мову добре розуміє.

Гурток Українців, переважно Киян, запросив його до себе і докладно розпитував про сучасне становище в містах і селах під радянською владою. Він розповів богато цікавого, але я зупинюсь тут лише на тім, що ближче торкається національних справ і в першу чергу українізації.

Всі урядові установи вже українізовані; зі сторонніми теж балакають по українськи. Хто знає лише московську мову, тому дають пояснення по московськи. Серед урядовців богато Жидів і Росіян; Українці становлять меньшість, бодай у Києві.

У високих школах всі лекції викладаються українською мовою, але серед професорів богато Москалів, що української мови не знають. Вони користуються при викладі жахливою мішанкою слів. Серед студентів дуже богато Жидів. Ліпше справа стоїть в середніх та низших школах. Хоч і тут залишилось чимало старих учителів, але вони якось більше обзнайомлені з українською мовою. У Києві діти вживають української мови не тільки в школі, але й на улиці. Сього не можна сказати про громадян взагалі. Вони більш-менш вільно вживають української мови лише в глухих провінціяльних місцевостях, а в міських центрах уникають балакати на улиці по українськи, якщо тільки не належать до комуністів. У Києві всюди — в трамваї, в крамницях, на гулянках і т. д.— бренить московська мова. Поясниться се тим, що українство взагалі на підозренню в большевиків, і коли хто отверто вживає української мови, на нього обовязково звернуть увагу агенти ДПУ. та прослідкують, хто він такий.

Інша справа в селі та в дрібних місточках. Там українська стихія розвивається вільно. Покищо вона виявляється у тім, що селяни негативно, навіть вороже ставляться до Москалів („кацапів"), до Поляків („ляхів") і Жидів, яко до чужинців. Під національно-українським поглядом найцікавіше тепер на селі те, що завсіди вин там знайдете гурток свідомих і активних працьовників на культурній ниві, які потроху підіймають свідомість мас. Серед сих діяльних елементів більшість інтелігенти, що перенеслися з міст, вигнані голодом, але чимало є й селян.

Само собою зрозуміло, що свою національно - культурну працю вони мусять провадити, пристосовуючись до большевицьких вимог, та поважного значіння се не має. Народ ненавидить большевиків і розуміє, що до чого йде. На жаль, треба визнати, що шкільна освіта на селі знаходиться в незвичайно важкому стані. Народ рішучо не хоче підтримувати ті школи, в яких не викладається релігія, а ті школи, де релігія викладається, зачиняє влада. До сього треба додати, що шкільних підручників ще й тепер на Великій Україні обмаль. Щодо бібліотек і взагалі книжок до читання, то з кождим роком українська книжка бере на селі гору над московською. Але взагалі кажучи, небогато книжок проходить на село.

Церковно-українським життєм наш інформатор мало цікавився. Не може з певністю про те розповідати, але загальне враження в нього склалося таке, що автокефальна церква втратила чимало своїх позицій під натиском „живої церкви". Центрального авторитету „жива церква" не має. Прочан тепер у Києві значно меньше ніж колись. Церковні святині потерпіли великі зміни. Майже всі будинки Лаври заняті інвалідськими установами, а Видубецький монастир, Китаївська пустинь і т. д. перетворені в радгоспи. Монахи там залишені, але вони мусять заробляти на хліб у тих радгоспах (радянських господарствах).

Взагалі під радгоспи відійшли по всій Україні найліпші маєтки. Крім того богато землі приписано до цукроварень, а навіть до горалень та млинів. Се дуже відбилось на скількости землі, що передана селянам. Обтяжені до того ще великими податками вони ремствують.

На Україні не задоволені утворенням молдавської республики. Місцевість, що з'неї викроено сю республику, на 70 відсотків заселена Українцями. Здається, і большевики вже перестали захоплюватися своєю невдалою ідеєю, бо вона дала зброю в руки Румунам. Вони кажуть, що коли навіть по той бік Дністра істнує територія, заселена Молдаванами, то яке-ж право може мати радянська Україна на землі, що перейшла під владу Румунії? Виходить, що большевики перехитрували себе самих...

Наприкінці наш бесідник зазначив, що Росіяни на Україні всі загалом, без ріжниці політичних переконань, дивляться на сучасне становище як на часове і отверто мріють про відновлення единої Росії.

ВИДНО, ЩО В ПЕКЛІ НЕ ДУЖЕ ПЕЧЕ.

Американський священик Домбел з Дерієн, висловлювався про супружний стан все як найгірше і називав його пеклом, аж доки не дістав звільнення від сего пекла — себто не осягнув розводу. Після розводу він вже лагіднійше думав про супружество. Недавно він змінив основно свій погляд на супружество, бо вдруге повінчався з панною Сміт і каже, що в сім другім пеклі не дуже то...

З українського життя в Америці.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Народне життє в Филадедфії зачинає наладжуватись та входити на властиву дорогу. Місцевий Центральний Комітет обєднаних филаделфійських товариств відбув своє чергове засідання дня 30. червня с. р. Голова комітету п. Т. Грицей здав коротке справоздання з діяльности комітету і зазначив, яка праця жде новоутворене представництво филаделфійських товариств. Після довшої дискусії рішено уладити віче та пікнік, щоби призбирати більше фондів на голодуючих в старому краю. Також рішено устроїти політичне віче в злуці з Литовцями і Білорусинами. Филаделфійська громада повинна піддержати працю комітету всіми силами, бо лише в той спосіб виїдемо з того багна, якого не може вичистити навіть наш славний Батлер.

ОЛИФАНТ, ПА.

Віче в Олифант, Па., на ратунок голодним.

Дня 28-го червня відбулося в Олифант, Па., віче в справі помочі голодуючим.

Заки отворено віче, шкільні діти-дівчата, у білих суконках із синьо-жовтими лентами через рамена робили вправи з хоругвоками під акомпаніямент фортепяну, та під проводом пані Юлії Климко. Вправи відбулись дуже гарно і подобалися зібраним.

Відтак хор шкільних дітий відспівав із своїм учителем Климком кілька народних пісень, які зібрана публика нагородила рясними оплесками. Та найбільше одушевлення викликало двоє дітий, хлопець Теді Маркевич (сопран) і дівчина Ольга Пиш (альт), які відспівали дуже гарно дует. Зібрані мусіли два рази співати люблю українську пісню.

Відтак о. М. Гурянський відкрив віче, та покликав на першого бесідника д. Осипа Заплатинського зі Скрентон. Бесідник представив зібраним страшний образ нещасливого положення всіх українських земель.

Другий бесідник Мечислав Ластівка, з Олифант, яко бувший Січовик, представив в хронологічним порядку, в який спосіб і якими дорогами йшов голод на наші землі, та виказав, що наш нарід ще ніколи не стояв перед такою катастрофою як стоїть сьогодня.

При кінці третій бесідник д. Батюк з Тейлор, бувший старшина Січових Стрільців в коротких, але горячих словах взвав до зложення жертв на голодуючих. „Голод, говорив д. Батюк, це страшна річ. Коли люди ідуть кору, коли печуть хліб зі згнилої торічної бульби, коли сотками попід чужі плоти гинуть, коли в передсмертних судорогах витягають до нас висохлу руку і благають: „Браття і сестри, ратуйте нас, подайте шматок хліба," то ми не сміємо відтрутити від себе руку нашого брата."

По вічу зібрані зложили понад сто долярів на ратунок голодуючим. Але олифантські Українці на сім не скінчать ратункової акції, лиш дальше будуть збирати жертви, щоби не остати позаду других українських громад в Америці.

ДІТОЧЕ СВЯТО ШКІЛ УПТ. У ЛЬВОВІ.

І знов та площа С.-Б. дня 14. червня с. р. аж тріщала від людий, бо самих видців понад 3000! А дітвори! Завдяки пластунам і пластункам львівського коша взірцевий порядок. Паркан же під нашими плечима сам собою хитнувся немовби просив: „Пересуньте мене, бо площа для українського Львова за вузка".

Щаслива гадка устроювати такий день дітвори! Відбулося це свято минулого року вперше а цього року воно вже традиційне.

Ще від здвигу 1914 р. такої маси видців і вправляючих не бачила площа. Знак, що серед львівського громадянства панує заінтересування роботою в „Рідній Школі".

Коли зважити, що цей виступ підготовлювало учительство без посторонньої помочі, то треба піднести, що від минулого року набрало воно великої вправи, поглибило в тому напрямі своє знання. Видко було не тільки вклад великої праці для дітвори, але в богатьох точках було много власної ініціятиви і думки з боку учительства.

До спільної вільноручної вправи стануло поверх 700 хлопців і дівчат. Не лише своєю масою, але левністю кроку, рівним виконанням вправ діти приковували зір глядачів. Обдумані знаки провідника причинилися дуже до того, що ціла точка вийшла гладко й левно. Слід би другим разом давати на провідників учнів чи учениць семинаря, якіб одягом гармонізували з вправляючими.

Справно вийшла точка „човник хитається" виведена дітворою хлопячої школи Т. Шевченка. Треба тільки рухи приноровлювати більше до хлопячої вдачі, бож авторка мала на оці передівсім дівчат.

У двох точках дала нам школа Грінченка змогу ствердити серйозну роботу вложену в підготовку свята. Спільна вільноручна вправа вийшла рівно а „Аркан" 122 учнів захопив навіть дуже вибагливих знавців, з якими доводилося говорити. Треба було бачити те захоплення публики своїм рідним танком. Не один міг ствердити, що „самі не знаєте, що де маєте." Авраменко може бути вдоволений, що його ініціятива культу рідного танку запустила глибоке коріння між Галичанами. На тому місці треба піднести, що рідна школа плекає й рідну культуру та йде модерними стежками в тому напрямі. Учитель, що приготовив цю точку, сміло може бути не тільки вдоволений, але й гордий з її виконання і щасливого помислу вставити її в програму.

Програма свята була така багата, що годі над усіми точками розводитися. Преґарний помисл „весна, літо, осінь" подобався не лише ориґінальністю але ще більше руханковим відтворенням. Найбільше оплесків збирали косарі зі школи князя Данила.

Не гармонізували з цілим святом трійкові вежі уложені, ut aliquid fecisse videatur. А чейже ті, що ставлять вежі, не можуть бути видцями і для всіх мусить бути призначена робота.

Слід ще зазначити, що учительство приготовлювало цілий виступ, не маючи ні руханкових саль, ні майданів, а навіть відповідного подвіря при школах.

Чи це не ґіґантична праця „Рідної Школи" в тому напрямі? Чи не є це подиву гідна солідність у сповнюванню обовязків серед таких тяжких обставин? Треба знати, що те учительство нераз по два місяці жде на свою платню!

Чомуж суспільність до того допускає? Положення того учительства нагадує мені положення галицького стрільця на Великій Україні, що між своїми помирав голодом. Нехай той 1 проц. місячно дають не тільки урядовці, але всі, а в першу чергу ті боґачі, яких доходів не провіриш ніяким чином та норми не встановиш. Свято дітвори виявило, що „Рідна Школа" йде правильним шляхом.

Ст. Гайдучок.

Богдан Лепкий.

ПИР У КОВАЛІВЦІ.

(Вимок з історичної трильоґії „Мазепа").

Гості стояли гуртками попід стіни й розговорювали з собою, коли в дверах появилися господар дому і його знаменитий гість, гетьман.

Легким рухом скинув з плечий горностоями підбиту кирею, віддав її свому пажові і поклонився на право й на ліво.

„Здорові були, шановне товариство!" — промовив.

„Доброго здоровля пану гетьманові желаємо!" — відповіли, кланяючися в пояс.

„Милости просимо, сідайте! Чим хата богата, тим і рада",— припрошували старим звичаєм господарі.

В просторій, бенкетній салі стояли два столи, злучені вгорі третим, поперечним. При тому третьому, по середині, було для гетьмана місце.

Кінець лівого стола хотів сісти Кочубей, кінець правого Кочубеїха, як господарі.

Але гетьман подав Кучубеєви ліве рамя; а його дружині праве, попровадив їх у верх стола й посадив праворуч і ліворуч коло себе.

Любов Хведорівна противилася, казала, що господарі повинні сідати низше своїх гостий, але гетьман відповів, що нині можна відступити від звичаю; бо він приїхав до них не на пир, а на товариську розмову.

„Сідаймо"!

Кочубеїха ніби нерадо згодилася на те, але по запишенім обличчю знати було, що вважливість гетьмана підбивала її.

Кінець одново стола сіла Мотря, а кінець другого старша донька Кочубеїв Ганна, що була віддана за гетьманського небожа Обидовського.

Кочубеїв старший син, теж гом столів, виручуючи батька.

„Та що ти, сину, турбуєшся, — казав до нього його тесть, миргородський полковник, Данило Апостол. — Ми не Москалі, щоб за місце сваритися. Сядемо, де, кому любо. В добрих господарів краще низько сидіти, ніж у злих високо".

А всеж таки сідали по літам і по ранґам.

Апостол подав руку сестрі Кочубеїхи, Марті Хведорівній, котра зразу не хотіла сідати до пиру, щоб не вносити смутку в веселе товариство. (Вона від смерти Сомка носила чорне вбрання, як черниця і бокувала від веселого товариства). Тільки старої няні годі було намовити, щоби до гурту прийшла. Вона, нарікаючи на нинішне зіпсуття, на те, що люди не шанують постів, і без молитви хапаються за страву, венула з своїм костуром у руці, в високім фотелю в одному з бокових покоїв.

Розносили горівку. Першу чарку піднесла хазяйка його милости, гетьманови.

„От тут то й годиться пошанувати наш прадківський звичай", — сказав гість, натякаючи на те, щоб Кочубеїха пригубилася до чарки, що вона і зробила. Але гість і тим не вдоволився. „Хто не випе до дна, — приговорював, — той не мислить добра", — і Кочубеїха випила чарку.

„За здоровля ваших милостий!" — говорив гетьман, вихиляючи свою. „Пошли, Боже, з неба, чого вам ще треба"!

Його попросили на другу, бо від одної голова болить. Гетьман приняв чарку, підніс її у гору і глянувши кругом промовив: „Від краю до краю усім

Тоді вже й другі гості стали частуватися, і примівкам не було кінця. Лучалися й такі, що навіть поважні полковники голосно сміялися підтримуючи рукою пояс, щоб не розперезався.

Хоч Кочубеї були великі богачі і хоч їх новий двір у Ковалівці подобав уже на великопанську палату, то звичаї в ньому водилися ще старосвітські. Давали богато їсти й пити, страви й питво були знамениті, але без тих химерних вибагів, що їх понавозили польські пани з Франції та з Італії.

Прислуги в Кочубеїв було чимало, але за спиною кождого гостя не стояв окремий лакей, щоб скорше пірвати з перед пана тарілку та бігти з нею в кут і доїдати.

В Кочубеїв прислуга приносила з кухні великі, срібні півмиски, повні знаменито приправленої страви і розставляла їх по столах, кладучи перший перед гетьманом, а тоді вже домашні припрошували: „не погордіть! будь ласка! Зробіть нам честь! не цурайтесь хліб-соли! чим Бог милував, тим і гостимо"!

Гості відпрошувалися, памятаючи на пословицю: „у гостині останній починай їсти, а перший переставай!" А що всі хотіли бути тими останніми і першими, так минало якої пів години, заки обійшла одна страва.

А страв було богато. Коли який півмисок підходив до Апостола, то він, як сват, не відпрошувався дуже, а накладав на тарілку своєї сусідки і свого сусіда з ліва, а тодіб й на свою, приговорюючи: „от тут тії сидять, що добре їдять!" Накладаючи на тарілку Марії Хведорівної він за кождим разом кликав: „Шуми до куми!" — і Марія Хведорівна всміхалася, дивлячись на його бадьоре обличчя.

А Кожухівський, натякаючи на те, що Апостолови недалеко ся то, через долинку та в гостинку". На що Апостол відповідав: „Запряжу бугая, куди люди, туди я, запряжу другого, сідай, жінко, небого!... Правда, жінко?"

„Або я твою правду бачила!" — відповіла через стіл полковниця.

Страву попивали домашнього виробу пивом, кидаючи до нього краянки на маслі прижареного хліба. Молодші того не робили, бо привикали чисте пиво пити.

Чуйкевич сидів оподалік від Мотрі. Гляне у гору — гетьман подивиться у низ — Мотря, — забогато двох сонць нараз!

Він не був скорий до чарки, а нині пив не меньше від других. Хотів хробака залити. Бачив, як Мотря глипала на гетьмана і як він рукою пестив троянду від неї.

Не вжежби?... Та ні, куди там! Де кум, де коровай! Він же старий і її хрестний батько ... і Чуйкевич чарку підносив до уст.

„Горівочка, як дівочка, — жартував через стіл його товариш, теж гетьманський канцелярист, — як не пеш до ладу, то зведе на біду".

„Хилю, хилю, не тече, коло серця пече".

„На те ми й молоді, щоб пекло, а постаріємося, то й прохолоне". Так, тоді випиймо з цього божка!"

„З божка Пріяпа, що горівкою хляпа", — відповів жартуючи Чуйкевич, хоч йому до жартів було, як до торішнього снігу.

„А колиб їм так дійсно стрілило до голови, — думав, споглядаючи на гетьмана і Мотрю, — колиби так, то чи сердивсяб ти, помсти шукав, нарікав на них?" — І відповідав собі Чуйкевич, що ні, бо Мотря слова йому не давала. „Оставаймося приятелями, бо подруж богато, а приязні мало на світі", — говорила до нього.

„Господи вишній, чи я в тебе

вав, чи я коли коршму минав?" — приказував старий, жартовливий сотник, приймаючи чарку з рук свого сусіда.

„Наливає, випиває, випиває і куняє, свого віку козацького доживає", — показував на нього Кожухівський.

Чим більше їли й пили, тим більше розвязувалися язики. Затиралися різкі ріжниці ранґ і віку. Не даром же й говорять, що в шинку панів нема, самі люди. Так і тут було саме козацтво.

Музика не мішала. Вона грала перед обідом, а за обідом ішла лиш розмова.

Говорили гуртами: тут кількох, або кількоро, там знов і в цілій салі гуділо, як у пасіці літком.

Любов Хведорівна питалася гетьмана, чого їм тепер сподіватися, мира, чи дальшої війни?

„Жди біди від біди, а горя від моря — відповів гетьман.— Мира ще й не видати. Війна що лиш розгорюється. Боюся, щоби той пожар не обхопив і нашої хати. Польща і Москва, Сакси, Датчани й Шведи, а з полудня Татари і Турки, — такої війни вже давно не бувало. Не дай Бог, щоби Україна зробилася боевищем народів!"

„Ваша річ, ясновельможний, не допустити до того".

„Колиб так ваше слово та Богови в ухо. Але говоріть мені Іван Степанович, бо так зручнійше".

„Ваша воля, ваша сила. А чомуж тоді ви, Іване Степановичу, не можете охоронити нашої країни? Тільки літ заправляєте нею, добули слави і значіння, щасливі ви!"

„Такий я щасливий, як віл під обухом, шановна Любове Хведорівна".

„Чомуж би то?"

„А тому, бо розуміти мене не хочуть. Гадають, що я про себе тільки й дбаю. Доноси на мене шлють, чували?"

„Я туди пальців своїх не су-

„Так, так, а все ізза булави, котрої завидують мені, гадаючи, що краще її носилиб".

Любов Хведорівна змовкла. Покашлювала, ніби їй страва на польську дорогу пішла.

„Ніколи в нас згоди не було, — говорив гетьман дальше — і через те ми терпіли. Не били нас Ляхи, тільки наші гріхи, а як що залишимося й на дальше такими, як ми є, то й Москва нас побе".

„Не такий чорт страшний, як його малюють".

„Страшнійший ніж люди гадають".

„Хто? Шведський король?"

„Його я найменьше боюся. України не забере. За коротка рука. Але сусіди!"

„Кажуть, що Карло світ цілий підбити хоче. Від Александра Великого вояка такого ще не бувало".

„Вояк то він хоробрий, але Шведи малий народ, як їм вдержати Україну? Друга річ наші сусіди. Ті ніби з собою деруться, а гляди погодяться, вони знов добрі приятелі, а ми за тую приязнь платимо. Деруть нас, як вовки барана, бо ми дійсно ніби ті барани, що себе рогами штовхають, а перед ворогом голови спускають".

Гетьман глянув на свою сусідку. Сиділа запишена, ніби їй тая мова не подобалася. Кочубей крутив вус, той, що все хотів ховатися за ковнір. Зате гості, що сиділи недалеко гетьмана, насторошили уха.

„Не вжеж ми, ваша ясновельможности, дійсно такий доцічого народ?"

„Того я не кажу. Лицарського духа нам не бракує. Нечай, Немирович, Богун, Виговський, Сомко й Дорошенко, цеж лицарі! Але яка їх доля, де висліди їх змагань? Де їх задуми і пляни? У нас, як хто зніметься трохи понад других, так зараз його: калать по голові!

„А не спиняйся, сякий, такий сину!" Зараз толки всілякі підуть про дуків-гетьманців і про козаків-нетягів, нацькують брата на брата і піде танець. Тямите, як було за Петрика і Палія?... Ніхто не знає, скільки я сил витратив, щоб втихомирити це українське море, а тепер боюсь, щоби воно не розгулялося наново, бо надто вже сильні вітри на нього з усіх сторін дують".

Апостол, що перестав був жартувати і також гетьмана пильно слухав, замітив: „Поки ми живі, не буде того. Не бійся, пане гетьмане, ми всі, що під твоїм рейментом есьмо, муром постоїмо за тебе".

(Дальше буде).